

УДК 528: 911.3

А.М. Байназаров

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

РОЗРОБКА КАРТ ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТУ

Вступ. В умовах модернізації і реформування освітнього комплексу України актуальною проблемою є інформаційно-картографічне забезпечення органів управління оперативною достовірною інформацією щодо процесів, що відбуваються в галузі освіти як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. У Національній доктрині розвитку освіти наголошено на необхідності переосмислення підходів до управління якістю освіти, основою яких має стати система моніторингу ефективності управлінських рішень. Для оперативного аналізу результатів цього моніторингу важливу роль може відіграти картографічне моделювання, яке здатне наочно та об'єктивно відобразити реальний стан якості освіти та процесів, що відбуваються в освітній галузі. Однак, для досягнення оперативності у створенні картографічних творів освітньої тематики потрібна надійна, постійно поновлювальна інформаційна база, яка здатна забезпечити доступною інформацією процес створення тематичних карт, серій карт і атласів різних гілок та ланок освітнього комплексу України. Одним із найефективніших шляхів вирішення цієї проблеми є використання інформаційної бази, розміщеної в Інтернеті, а також застосування для створення картографічної продукції геоінформаційних систем (ГІС).

Вихідні передумови. Можливість використання досягнень сучасної картографії і геоінформаційних технологій у процесі створення тематичних ГІС, а також використання даних Інтернету при створенні картографічних творів освітньої тематики та в управлінні освітою досліджувалась у роботах О.М. Берлянта, Л.М. Даценко, Г.В. Єльнікової, А.М. Єрмоли, Г.Ю. Капто, Т.І. Козаченко, В.С. Лазарева, І.Ю. Левицького, В.Е. Луначека, О.М. Моїсеева, А.М. Молочка, Г.О. Пархоменко, В.А. Пересадько, Л.Г. Руденка, В.П. Симонова, С.М. Сербенюка, В.С. Тікунова, В.О. Шевченка та ряду інших учених України, країн СНД та далекого зарубіжжя, у яких неодноразово наголошувалось, що найефективнішим і найбільш перспективним засобом застосування геоінформаційних технологій у комплексному (і не тільки) географічному картографуванні є розробка ГІС. Проектування геоінформаційних систем має здійснюватись на основі використання сучасної просторово-локалізованої інформації, основу для якої складають сучасні картографічні твори — комплексні та по компонентні карти, серії карт, атласи, а для потреб оперативного картографування досить перспективним шляхом є використання Інтернету.

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Метою даної статті є аналіз можливостей використання інформації, розміщеної в Інтернеті для потреб картографування сфери освіти та висвітлення результатів експериментальних робіт зі створення карт регіональних ланок освітнього комплексу України.

Виклад основного матеріалу. Наукові пошуки і картографування до цього часу було зосереджено на створенні карт (як окремих, так і вміщених в атласах) освітнього комплексу України в цілому У той же час давно існує нагальна потреба відповідного інформаційно-картографічного забезпечення територіальних одиниць регіонального рівня, у яких безпосередньо здійснюється модернізація і реформування усіх складових освітнього комплексу. Таке становище можна пояснити декількома обставинами: відсутністю, достатнього державного фінансування цих робіт і, як наслідок, - зниженням в останні десятиріччя темпів видання регіональних картографічних творів; відсутністю науково обґрунтованої методики, а також недостатнім вітчизняним і закордонним досвідом застосування ГІС-технологій у тематичному картографуванні взагалі та картографуванні освітнього комплексу зокрема.

З появою та розвитком Інтернету значно збільшилися можливості в оперативному картографуванні ходу модернізації та реформи освіти. Але для ефективної реалізації цих можливостей перед картографуванням освіти, яке є досить новою гілкою у сучасному тематичному картографуванні, стоїть ряд конкретних завдань. Основними серед них є: дослідження механізмів управління якістю освіти та оцінювання самої якості освіти, вивчення методики аналізу результатів освітнього моніторингу, визначення критеріїв оцінки, за якими буде здійснюватися картографування, розробка методики статистичної обробки отриманих даних, вибір зображувальних засобів для найбільш адекватного відображення якості освіти тощо.

При проведенні наукових досліджень у даному напрямі можливе використання напрацювань кафедри фізичної географії та картографії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з розробки наукових основ картографування освітнього комплексу України та створення карт, серій карт і атласів освітньої тематики. Гіпотеза цих досліджень передбачає, що інформаційно-картографічне забезпечення модернізації і реформування освітнього комплексу України (зокрема його регіональних ланок) можливо здійснювати шляхом розробки окремих стінних карт, серії стінних карт та атласів для кожного регіонального рівня управління освітою (районного, міського, обласного). На сьогодні на кафедрі розроблена значна кількість експериментальних регіональних карт, серій карт і атласів освітньої тематики (районний атлас освітньої сфери, атлас освітньої сфери м. Харкова, серія карт освітньої мережі та серія карт освітніх інновацій в адміністративних районах

Харківської області і ш.). Окремі серії карт передано до Харківського обласного науково-методичного інституту безперервної освіти та Головного управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації для потреб планування та управління освітою. Карти одержали схвалення на ряді міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференцій та семінарів. Результати проведених досліджень включено до навчальних посібників, словників та враховано при створенні "Науково-технічної програми регіонального картографування".

Слід констатувати той факт, що на сьогодні в Інтернеті на сайтах освітніх установ різних рангів (від Міністерства освіти і науки України — до окремого навчального закладу) міститься різнопланова статистична інформація. Однак поки що не розроблено методики обробки досить розрізнених статистичних даних, які потребують уніфікації та єдиного підходу до вибору показників, характеристик, розмірностей, одиниць вимірювання тощо. Перш ніж використати для потреб картографування вміщену на сайтах освітніх установ інформацію, її треба ретельно проаналізувати, співставити, відібрати необхідні показники. Слід відзначити, що на багатьох сайтах (особливо це стосується сайтів навчальних закладів та районних управлінь/відділів освіти) досить рідко поновлюється інформація, тому виникає необхідність ретельної перевірки дати її оновлення.

Нижче (табл.) подано деякі сайти, які можуть ефективно використовуватися при створенні інформаційної бази оперативного картографування освітнього комплексу України, зокрема його регіональних ланок.

Таблиця

Міністерство освіти і науки України	http://www.mon.gov.ua
Освітня Українська мережа Сервер «Educational Network Ukraine»	http://www.edu-ua.net http://www.ednu.kiev.ua
Інститут змісту і методів навчання Міністерства освіти і науки України	http://www.ictme.edu-ua.net
Академія педагогічних наук України	http://www.apsu.org.ua
Інститут засобів навчання АПН України	http://www.ime.edu-ua.net
Вища атестаційна комісія України	http://www.sac.gov.ua
Український центр оцінювання якості освіти	http://www.ukrtest.org
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти	http://www.cippe.edu-ua.net
Харківська обласна державна адміністрація	http://www.kharkivoda.gov.ua
Головне управління освіти і науки	http://www.kharkivoda.gov.ua/osvita/show
Управління освіти Харківської міської ради	http://www.edu.kharkov.com

Продовження таблиці

Харківський обласний науково-методичний інститут безперервної освіти	http://www.edu-post-diploma.kharkov.com
Інтернет-ресурси державних вищих навчальних закладів	
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	http://www-ukr.univer.kharkov.ua
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	http://www.kpi.kharkov.ua
Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського «ХАІ»	http://www.khai.edu
Харківський національний університет радіоелектроніки	http://www.kture.kharkov.ua
Харківський національний автомобільно-дорожній університет	http://www.khadi.kharkov.ua
Національний університет внутрішніх справ	http://univd.edu.ua
Національний фармацевтичний університет	http://www.ukrfa.kharkov.ua
Харківський національний економічний університет	http://www.hdeu.edu.ua
Харківська державна академія дизайну і мистецтв	http://www.design.kharkiv.com
Українська інженерно-педагогічна академія	http://www.uipa.kharkov.ua
Українська державна академія залізничного транспорту	http://kart.edu.ua
Харківський державний медичний університет	http://ksmu.kharkov.ua
Харківська державна академія культури	http://ic.ac.kharkov.ua
Харківська державна зооветеринарна академія	http://zoovet.kharkov.ua
Харківський державний університет мистецтв імені І.П. Котляревського	http://www.khdum.kharkov.ua
Харківський банківський інститут Української академії банківської справи НБУ	http://www.uab.kharkov.com
Харківський університет Повітряних Сил	http://www.hups.ic.kharkov.ua
Харківський національний аграрний університет	http://www.hgau.narod.ru
Харківський професійний поліграфічний ліцей	http://poligraflicey.sphere.kharkov.com
Інтернет-ресурси вищих навчальних закладів приватної форми власності:	
Харківський гуманітарний університет «Національна українська академія»	http://www.pua.kharkiv.edu
Харківський інститут бізнесу і менеджменту	http://hibm.kharkov.ua
Харківський інститут управління	http://khiom.com.ua
Харківський соціально-економічний інститут	http://khsei.edu.ua

Продовження таблиці

Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум»	http://www.iosir-kharkiv-collegium.com.ua
Міжнародний Слов'янський університет	http://msu.kharkov.ua
Східноукраїнська філія Міжнародного Соломонова університету в м. Харкові	http://www.isu.edu.ua
Харківський інститут Міжрегіональної академії управління персоналом	http://www.maup.com.ua
Районні та міські управління (відділи) освіти	
Балаклійський (сільський район)	http://www.balakleya-rvo.iatp.org.ua
Держинський (міський район)	http://rvodzr.org.ua
м. Чугуїв (місто обласного підпорядкування)	http://www.osvitachug.kharkov.com

Для прикладу наведено лише по одному сайту органів управління освітою на регіональному рівні (сільський та міський адміністративні райони, місто обласного підпорядкування).

Наявність необхідної для картографування освітнього комплексу України інформації в Інтернеті має сприяти швидкому розвитку нового напрямку картографування. Однак спочатку необхідно вирішити ряд концептуальних завдань. Найважливішими серед них є: розробка теорії картографування освітнього комплексу України, зокрема обґрунтування його змісту, напрямів, масштабів, картографічних джерел, структури і змісту окремих комплексних карт, серій карт і атласів, зображувальних засобів, норм генералізації елементів змісту тощо; створення методики проектування і укладання картографічних творів регіональних ланок освітнього комплексу України засобами ГІС-технологій та з використанням Інтернету; формулювання основних положень програми інформаційно-картографічного забезпечення модернізації і реформування освітнього комплексу України, зокрема його регіональних ланок; продовження експериментальних робіт із виготовлення зразків оригінальних карт, серій карт і атласів освіти сільського та міського адміністративних районів, міста обласного підпорядкування та адміністративної області.

Висновки. Картографічні твори освітньої тематики, створені із застосуванням комп'ютерних технологій та використанням даних, розміщених в Інтернеті, мають стати найбільш адекватною формою передачі оперативної, комплексної інформації про регіональні ланки освітнього комплексу України і сприятимуть процесам модернізації та реформування освіти, підвищенню її якості, що відповідає Національній доктрині розвитку освіти, де наголошується, що якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту.

Література:

1. Байназаров А.М. Картографування освітньої сфери міського адміністративного району // Зб. Наук. праць. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: - К.: Інститут передових технологій, 2005. - Вип. 5. - С. 175-179.
2. Байназаров А.М. Роль картографічних творів у реформуванні регіональних ланок освітньої сфери // Вісник Харків. ун-ту, 2005. - № 655 "Геологія – географія - екологія". - С. 107-112.
3. Байназаров А.М. Картографування результатів моніторингу діяльності освітніх методичних служб регіону // Картографія та вища школа: Зб. наук, праць. - К.: Інститут передових технологій, 2005. - Вип. 10. - С. 95-100.
4. Байназаров А.М. Передкартографічні моніторингові дослідження якості шкільної освіти в регіоні // Вісник Харків. ун-ту, 2006. - № 753 "Геологія-географія-екологія". - С. 60-63.
5. Байназаров А.М. Критерії оцінки якості загальної середньої освіти на регіональному рівні для потреб картографування // Часопис соціально-економічної географії: Зб. наук, праць. - Харків: ХНУ, Видав. центр, 2007. - Вип. 2 (1). - С. 146-150.